

ארבעה ימים לאחר לכידתה של 'בן הכט' התגלתה מול חוף ניצנים האנייה 'שבתאי לוזינסקי'. הגילוי היה מאוחר, האנייה התגלתה כשהיא מקורקעת במרחק 120 מטר מקו החוף והמעפילים יורדים ממנה בסולמות. אמנם, האנייה נעקבה על ידי המודיעין בשלבי הפלגתה הראשונים אך בשלב האחרון לא היה איתה מגע. בחודש מרס קוצצה כמות הסיורים האוויריים מעל הים, חיל האוויר הצליח להקצות מטוסים רק למחצית מימי החודש.¹ בבוקר ה-12 במרס לא סיירו מטוסים מעל הים, לפיכך תוגברו קווי הסיור של המשחתות, ארבע ספינות סיירו מול חופי המרכז והצפון. הסיור הדרומי ביותר היה מול חופי יפו, חופי הדרום לא נתפשו כמועדים לנחיתה בשל מיעוט הישובים היהודיים שם.²

'שבתאי לוזינסקי' הייתה ספינת חופים קטנה בדחי 500 טון, עשויה עץ ובעלת שני תרנים. שמה בעת רכישתה היה Suzanna ושם הצופן שקיבלה היה 'שושנה'.³ הספינה הייתה מצוידת במנוע דיזל איטלקי מסוג Ansaldo שהספקו 350 כוח סוס. קנה אותה יהודה ארזי באיטליה בסוף שנת 1946 מהאחים דמיני.⁴

לאחר רכישתה הועברה הספינה לנמל פורטו ונרה ושם החלו בהכנתה.⁵ צוות ההכנה כלל את אברהם זכאי, אברהם שביט, בצלאל דרורי ומספר איטלקיים מקומיים. באנייה הורכב מבנה (קונסטרוקציה) מצינורות ברזל כבסיס ל-800 דרגשי לינה, כן נבנו על הסיפון שמונה תאי שירותים. מזון הובא ממחסן המוסד במג'נטה שלייד מילנו, מים ודלק נרכשו במימון ארגון הג'וינט. בנוסף צוידה הספינה בחמש סירות גומי גדולות, וסירת עץ.

בתחילת אוקטובר, כשנסתיימה ההכנה, נשלחה הספינה למטפונטו שם המתינו לה מעפיליה המיועדים. להפלגה דרומה הצטרפו אנשי הפלי"ם בצלאל דרורי ואברהם שביט.⁶ בדרך למטפונטו החליט רב החובל לעצור ולבקר בביתו.⁷ המפרץ בו עגנה

¹ ניניאן – פטרול, עמ' 99.

² ניניאן – פטרול, עמ' 99.

³ 'עמירם שוחט' שהגיעה חצי שנה קודם לכן נקראה גם היא 'שושנה'.

⁴ אדיר – ארזי, עמ' 128.

⁵ שושנה שמוחה, עורכת **אניית המעפילים שבתאי לוזינסקי**, תל אביב, 1952 עמ' 6. להלן:

שמוחה- לוזינסקי.

⁶ שמוחה – לוזינסקי, עמ' 6.

הספינה היה רדוד מדי עבורה, לוח ההגה פגע בקרקעית וכושר התמרון שלה נפגע. למרות הפגיעה המשיכה הספינה בדרכה דרומה. במעבר המסינה, מול רג'יו דה קלאבריה עלתה הספינה על שרטון כנראה בגלל מגבלת התמרון. סירה של משטרת החופים הגיעה כדי לחקור את האירוע, רב החובל נעצר והאנייה עוכבה.⁸ עדה סרני הפעילה את קשריה ולאחר זמן מה שוחררה האנייה ובמוסד הוחלט להחזירה לפורטו ונרה, מרחק 500, מיילים לתיקונים.⁹

התיקון ארך שישה שבועות ובתחילת פברואר יצאה האנייה שנית בדרכה דרומה לכיוון מטפונטו כדי לקחת קבוצה גדולה של מעפילים הממתינים לה מאז חודש אוקטובר.¹⁰ יהודה ארזי לא סמך על רב החובל וגם לא על המלווים והצטרף בעצמו להפלגה. בתחילת הדרך ליד פיומבינו נסדק ציר ההגה ושוב אבדה הספינה את כושר התמרון. יהודה ארזי ודוד מיימון הצליחו בתושייתם לאלתר תיקון והאנייה המשיכה בדרכה.¹¹

האנייה הגיעה למטפונטו בתחילת חודש פברואר והטילה עוגן מול המחנה בו שהו המעפילים.¹² מהמחנה יצאה סירה ועליה מגלול של כבל, הכבל נפרש בין האנייה ובין יתד שנעצה בחוף. המעפילים הושבו בסירות והמלווים משכו את הסירות בכוח ידיהם לאורך הכבל. תחילה הועלו נשים וילדים אך אז החמיר מצב הים והאנייה נאלצה להתרחק. בין הגברים שנותרו בחוף פרצה מהומה ויהודה ארזי נדרש להיעזר במספר גברתנים מאנשיו כדי להשליט סדר. כעבור יומיים נרגע הים, מלאכת ההעמסה הושלמה והאנייה יצאה לדרך. שעות ספורות לאחר יציאתה נתגלתה חדירת מים חמורה ליד ציר המדחף והאנייה נאלצה להיכנס לנמל טרנטו.¹³ שלושה ימים עמדה בנמל טרנטו עד לאיתור הבעיה כשהמעפילים מסתתרים כל אותה עת מתחת לסיפונים. מהבדיקות התברר כי האנייה לא תוכל להפליג ארצה במצבה והיא זקוקה להספנה, המעפילים הוחזרו למטפונטו והספינה נגררה למסינה לתיקון התקלה.¹⁴ אותם מעפילים שהוחזרו למטפונטו הועלו ב-21 בפברואר על סיפונה של 'חיים ארלוזורוב' שהוסטה מנתיבה במיוחד כדי לאספם.¹⁵

⁷ נתיבי שביט (אברום) עמ' 49.

⁸ מעבר ה'מסינה' הינו מעבר צר והתנועה בו רבה, כלי שיט תקול או איטי מדי עלול לגרום לתאונות ימיות.

⁹ להפנות ליומן המוסד

¹⁰ סרני – אניות, עמ' 115.

¹¹ לקשר לחבקים של התורן

¹² תאריך – ביומן המוסד

¹³ אורי הורביץ סיפור המעשה עמ' 208

¹⁴ ארזי - ברוח סערה עמ' 129. וגם מברק של המוסד: ב 16.2 נאלצו לגרור את סוזנה צפונה

¹⁵ ראו ארלוזורוב לעיל.

לאחר תיקון התקלה חזרה האנייה למטפונטו כדי לאסוף קבוצה אחרת של מעפילים.¹⁶ מאחר וקבוצה זו הייתה גדולה יחסית לקיבולת האנייה הוחלט כי המעפילים יצאו בשתי אניות, 'סוזנה' ו'אלברטינה' ('פטר' לשעבר) וכי במרחק שני ימי הפלגה מחופי הארץ תעביר 'אלברטינה' את מעפיליה ל'סוזנה' ותחזור לאיטליה.

למפקד ההפלגה התמנה איש הפלי"ם דוד מיימון, מלווי האנייה היו בצלאל דרורי, אוסי רביד ואברהם ריקמן שלושתם אנשי פלי"ם וכגדעוני הצטרף להפלגה עובד שדה.¹⁷ בנוסף הצטרפו להפלגה שלושה חברי ארגון ההגנה שעשו באירופה ונדרשו לחזור ארצה: פלק ("יונה") גרינפלד, שלמה, וכץ ("סשה") מנדל.

צוות ההשטה השכיר כלל רב חובל בשם לנדי ומספר מלחים. על אלברטינה פיקד איש הפלי"ם דוד בו חורין והגדעוני היה אריה חייקינד.¹⁸

העמסת המעפילים התבצעה גם הפעם בעזרת הכבל וסירות הגומי. ביציאה מהמפרץ עלתה אלברטינה על שרטון, 'סוזנה' הצליחה לחלץ אותה ויחד, אור ליום ה-4 במרס, יצאו הספינות לדרך, 650 מעפילים על סיפונה של 'סוזנה' ועוד 173 על סיפונה של אלברטינה. בבוקר חג מעל הספינות מטוס איטלקי, לא ידוע אם זיהה או דיווח זאת לגורם כל שהוא.¹⁹

הספינות הפליגו במרחק קטן זו מזו, מנועה של 'אלברטינה' לא היה אמין ודויד מיימון העדיף לשמור קשר עין בין הספינות. נתיב ההפלגה עבר מדרום לכף מטפן, ליד האי סטמפליה, מצפון לרודוס ולאורך החוף הטורקי אל נקודת מפגש שנקבעה מדרום למגדלור גלידוניה (Gelidonya). הספינות חברו זו לזו ב-9 במרס בנקודה המתוכננת ונוסעי ה'אלברטינה' הועלו לסיפונה של 'סוזנה'. במעמד זה שונה גם שמה של 'סוזנה' ל'שבתאי לוזינסקי' על שמו של המנהיג הציוני שפעל כחבר "המרכז לגולה" ובמחנות ניצולי השואה באיטליה ונהרג בתאונת דרכים ב-18 בינואר אותה שנה.²⁰

מהחוף הטורקי הפליגה האנייה דרומה, בנתיב השיט הצפוף לכיוון פורט סעיד, ההחלטה על הגעה לחוף ניצנים התקבלה כבר ב-10 בחודש.²¹ הספינה הגיעה לקרבת החוף ב-11 במרס בשעות הלילה, הים היה סוער, מיימון הגיע לנקודה המתוכננת והורה להטיל עוגן אך אז הסתבר שמצב הים לא מאפשר הורדת סירות. ההנחיה שקיבל מיימון הייתה להרים עוגן ולהחייף את האנייה. בשלב זה התקלקל

¹⁶ לפי יומן המוסד 24.2 סוזנה תוקנה עמ' 29

¹⁷ בהמשך הדרך ירד עובד וחזר עם 'אלברטינה' לאיטליה, ואריה חייקינד עלה ל'סוזנה' במקומו.

¹⁸ דוד בן חורין סיפור המעשה עמ' 124

¹⁹ דו"ח המפקד סנפיר (מיימון)

²⁰ בצלאל דרורי 'ספור המעשה', עמ' 198.

²¹ לאושש במברקים

מדלה העוגן ומיימון החליט לנתק את השרשרת, לאחר מכן הפנה את האנייה לכיוון החוף. האנייה הגיעה עד מרחק 120 מטר מקו החוף ונעצרה על שרטון החול. מהאנייה נמתח חבל ארוך שהגיע עד לחוף. על דפנות האנייה נפרשו רשתות וסולמות חבלים והמעפילים החלו לרדת באמצעותם, חלקם שחו אל החוף, וחלקם הובלו בסירות, לאורך החבל. בשעה זו כבר עלה השחר, שוטרים שאיישו את תחנת המשטרה הקרובה הבחינו בנעשה והזעיקו כוחות. מטוס סיור בריטי הגיע וחג מעל הספינה, בעקבותיו הגיעה מצפון הפריגטה 'ברידס ביי' שסיירה אותו לילה מול חופי יפו. הפריגטה נמנעה מלהתקרב לאנייה בשל המים הרדודים ומפקדה החליט להוריד סירה כדי לברר את פרטי האנייה. כשהגיעה הסירה לקרבת האנייה התהפכה עקב גלי החוף הגבוהים. קצין ושני מלחים נספו.

המעפילים שירדו ראשונים הצליחו לחמוק מהחוף ואנשי ה'הגנה' הובילו אותם לקיבוצי הסביבה. לאחר כשלוש שעות מהגעת האנייה לחוף החלו כוחות צבא ומשטרה בריטיים לזרום אל האזור. אנשי ה'הגנה' היו ערוכים לכך, הם הצליחו לגייס את תושבי הסביבה וגם אלה נהרו אל החוף. החוף נתמלא מאות של אנשים. התושבים שרפו את תעודות הזהות שלהם וכולם, תושבים ומעפילים הונחו להזדהות כ'יהודים מארץ ישראל'. הבריטים התקשו להפריד ולזהות את המעפילים ועצרו מעל 900 אנשים שנמצאו אותה עת בחוף.²²

במהלך האירוע נורו יריות לכיוון העולים על ידי שוטרים ערבים וחיילים בריטים פרקו את הערבים מנשקם. כן מנעו החיילים הבריטיים ניסיון של ערבים לפרוץ לקיבוץ ניצנים.²³

העצורים הוסעו לחיפה בנסיעה שארכה כ-11 שעות ובצהרי ה-13 במרץ 1947 הועלו 700 מהם על אניית הגירוש 'אמפייר רייל' שלקחה אותם למחנות המעצר בקפריסין. קבוצה נוספת של 138 עצורים הועלתה לסיפונה של אניית הגירוש 'אמפייר שלטר' וזו יצאה לכיוון קפריסין ב-15 במרץ. הבריטים ניסו להפריד בין עולים ובין תושבים וערכו לעצורים 'מבחן בקיאות' במנהגי הארץ ובמטבעות הנהוגים בה, 376 עצורים שזוהו כארצישראלים הוחזרו לארץ, חלקם עולים שהוכנו היטב למבחן.²⁴

²² לקשר לעתונות או אפילו לעדות של בונדי

²³ מ. בן שחר, "שבת לוזינסקי" ו"שבת לוזינסקי ז"ל", דבר, 27 במרץ 1947

²⁴ עדותו של בונדי